

Leader Linné

Delredovisning för projekt Lärande By
från 27:e Jun 2012 till och med 15:e November 2012.

1. Ärendepapper

Datum:	120626
Projekttid:	
Journalnummer:	2010-6606

Sammanfattning:

Detta är den 5:e delrapporten och den sista slutrapporten för projektet Lärande By. Nu har projektet pågått i två år därför vill vi i denna delrapport även inkludera en djupgående utvärdering av projektet.

Under denna perioden har projektledare Maria Richter Simsek arbetat 50% Från April - Oktober blev Maria Bjurström och Eva Valente anställda på 100 timmar resp 200 timmar för att leda arbetet med delprojekten Kunskapsfestivalen och Kunskapsbanken.

2. Bakgrund

Detta är en delrapport som beskriver projektet Lärande Bygds utveckling, aktiviteter och status mellan 26:e Juli 2012 och 15:e November 2012.

Projektet Lärande Bygd är ett projekt som föregicks av förstudien KNUFF som genomfördes under 2010, i Berg. Projektet Lärande Bygd startades 15 november 2010 och avslutas 15 november 2012. Lärande By har under projektets gång kommit att kallas Lärande Bygd då det bättre representerar den vision som projektet har. Därför kommer vi också vid redovisningar använda detta namn.

3 - 4. Syfte och mål

Projektets mål är att:

- Skapa en lokal, nationell och internationell mötesplats på Lilla Björka och driva Lilla Björka som ett aktivt kulturhus med utgångspunkt i Elin Wägners centrala teman fred, jämställdhet och miljö.
- Öka engagemanget för närmiljön hos ungdomar i åldern 12 - 19 år, såväl kulturellt och som fysiskt.
- Sprida Engagemangsmetoden till tre andra Leaderområden.

Projektet syfte är att:

1. Öka engagemang för och kunskap om närmiljön.
2. Göra lokala kultur- och naturvärden tillgängliga och därigenom turismvärden i Berg.
3. Utveckla och kommunicera Engagemangsmetoden i enlighet med Leaders riktlinjer och att därigenom odla en lokal möjlighetskultur och öka samverkansglädjen för att på så sätt skapa en Lärande By.

Lärande By vänder sig till tre målgrupper:

1. Människor som bor i Bergs socken, lokala organisationer och företag.
2. Närliggande byar, Leader Linné projekt och andra Leaderområden.
3. Regionala och internationella utvecklingsprojekt och nätverk, besökare och presumtiva inflyttare.

5. Hur har vi arbetat för att nå målen?

Mål 1: Skapa en lokal, nationell och internationell mötesplats på Lilla Björka och driva Lilla Björka som ett aktivt kulturhus med utgångspunkt i Elin Wägners centrala teman fred, jämställdhet och miljö.

Under de sista halvåret av projektet har vi öppnat upp Lilla Björka för en regional & delvis även nationell publik genom arrangemanget Synvända där 240 personer deltog. Lilla Björka & Elin Wägner har också varit synligt på Permakulturfestivalen i Molkom, Karlstad och Ai - forum, Mittuniversitetet Östersund.

Under projektets två år har dessa arrangemang genomförts:

Regelbundet föreningskafé: Under projektets först år var det viktigt att skapa lokalt intresse och ökar tillgänglighet av Lilla Björka, som annars inte är bemannad och öppen (förutom två månader under sommaren och förbokade studiebesök).

Föreningskaféet är en metod för att lokalt förankra Lilla Björka som mötesplats och för att synliggöra föreningslivet och öka samarbetet mellan föreningar. I samband med föreningskaféet och lärande sommarjobb har Föreningssamverkan nätverket startat. Med totalt 20 -35 personer vid varje tillfälle och totalt ca 220 besökare.

MAT & ELIN - middagsbjudningar: Middagsbjudningar är ett nytänkande sätt att arrangera seminarium kring Elin Wägners tematik och aktualisera hennes frågeställningar till dagens kontext. Metoden, som består av tre processledda delar som, följs av en gemensam måltid. Metoden har blivit uppskattad och kan användas också för att utforska andra områden och frågeställningar. Den har används vid två tillfällen vid AI - forum i Östersund vid Mittuniversitetet där Ai - praktiker ifrån hela Sverige samlas en gång om året. Metoden har även utvecklats vidare i Daniel Carneruds masteruppsats i kvalitetsteknik vid Mittuniversitetet. Även fyra andra personer som deltagit i middagsbjudningar i samband med projektet - har sedan själva arrangerat och spridit metoden vidare, Andrea Jakobsson, Camilla Jonasson, Eva Andreasson, Daniel Richardsson. Dessa har projektledaren stöttat med kortare feedback. Vi kan se att vi lyckats sprida den undersökande & engagemangs skapande metoden Middagsbjudningen till andra platser i Sverige.

Utställning och Internationella kvinnodagen: Lilla Björkas nuvarande verksamhet är fokuserad till sommarmånaden juli och augusti, därför ville vi undersöka om det fanns underlag för att arrangera en utställning och evenemang också under våren. ”Jag är en kvinna” blev en lyckad utställning med ca 140 besökare (35 besökare på vernissagen) och hölls öppen i 8 dagar av ideellt engagemang. Alla verken behandlade kvinnans egen syn på sin kropp. Utställningen visade fotojournalistens Astrid Dalums bilder, Sara Hanssons serieteckningar, Annkristin Anderssons skulpturer. Detta är andra året som 8:e mars (internationella kvinnodagen) firas på Lilla Björka. Under projektets först år uppmärksammades detta med poesiläsning och tillställning. Denna dag hoppas vi ska fortsätta vara ett arrangemang på Lilla Björka utanför den ordinarie säsongen, då nästa år också är rösträttens 100 års jubileum.

Stallbiografen: Under våren 2011 så installerades el i Lilla Björkas stall som ligger några få meter ifrån huvudbyggnaden. Då Lilla Björkas användning är begränsad av K - märkning fanns det intresse av att testa andra användningsområdet av Stallet. En filmfestival genomfördes den 2:e juni med 10 dokumentärer eller kortfilmer som alla är gjorda om eller av kvinnor. Antal besökare på Stallbiografen var 70 personer (40 unika individer), ca 110 personer besökte under dagen då det också var guidning på Lilla Björka och Föreningskafé i hembygdsgården med mat och musik under kvällen. Här samarbetade projektet med Hembygdsföreningen, Stiftelsen Gustafs Bjursjö och Reaktor Sydost. Dessa typer av samarbeten ser vi goda möjligheter att fortsätta med i framtiden.

Odlingskurs med Maja Söderberg: Under projektets gång var det tydligt att intresset för odling och självförsörjning var på uppgång i Berg, men också i regionen. Därför arrangerades tillsammans med Maja Söderberg en odlingskurs under våren

2012 där två av delarna (teori och försådd) var baserade på lilla björka och de andra i privata hem/gårdar i Berg och Tolg. Kursen var en stor succé 30 personer var anmälda (vilket var maxantalet) och det finns stora möjligheter att kursen också sker nästa år. Förutom ökad aktivitet på Lilla Björka så innebär det också mer samarbete mellan Berg & Tolg och andra mindre orter i närheten.

Lilla Björka i framtiden: en gemensam vision.

En utmaning som funnits under projektiden är samarbetet mellan Stiftelsen Elin Wagners Lilla Björka och Elin Wägner Sällskapet. Flera försök till möten har gjorts under projektets gång men p.g.a. olyckliga omständigheter och sjukdom har detta möte inte skett. Den 24:e Februari så bjöds externa ”experter på lokal kulturell utveckling” in med personer ifrån SIP, Södra Småland Regionförbundet, Smålands museum, Macken, Tyrolen osv. Materialet som kom fram under denna kvällen togs vidare till den 24:e Maj då ett efterlängtat möte mellan de två berörda föreningarna skedde på Växjö Bibliotek. Detta är en stor framgång och förutsättning för fortsatt utveckling av Lilla Björka är en god relation mellan Elin Wagners Stiftelsen & Sällskapet. Ett andra uppföljande möte mellan föreningarna är skedd den 20:e augusti där mer samarbeten planerades så som guidning och uppdaterande av guidningsmaterial.

Hållbarhetskonferens i Ytterjärna: För att samla inspiration till Synvända besökte projektledaren Maria Ekobankens konferens i Ytterjärna. Syftet var också att se och lära av Ytterjärnas succé för hållbar landsbygdsutveckling.

Permapilot & SYNVÄNDA: ett Leader Linné projekt i samarbete med Lilla Björka. Under våren hjälpte Lärande Bygd Leader Linné att formulera projektet PERMA:PILOT. Syftet med projektet är att öka kunskap om och initiativ inom permakultur, lokalt och regionalt. Under och inom projektet Lärande Bygd har vi sett en stor efterfrågan och intresse för permakultur och även det praktiskt och ekologiska arbetet med jordbruk/skogsbruk/odling/byggande/kunskapsdelning mm. Exempelvis på det är Transitiontown nätverket (Omställning Sverige) och Odlingkursen och även middagsbjudningen med tema Jord. Projektet godkändes innan sommaren och det innebär att Berg och Lilla Björka blir delaktig i delar av en certifieringskurs under vår och sommar 2013. Samarbetet med Perma:pilot projektet innebar också att Lärande Bygd fick möjlighet att genomföra en tvådagars konferens inom Permakultur - SYNVÄNDA. Projektledning skedde av Lärande Bygd och finansieringen av Perma:pilot. För mer info och program se www.synvanda.se eller bilagor. Godkännandet av projektet Permapilot kan långsiktigt innebära att Lilla Björka kan utvecklas till en internationell mötesplats för permakultuella samtal och praktiska projekt inom området.

Kommunikation av Lilla Björka: Stiftelsen Elin Wagners Lilla Björka har inte haft några kommunikationskanaler förutom sin årliga sommarutställning (då man har gjort ett flyer tryck). Under året har information, urval av material skett och texter skrivits för att bygga upp en lätt använd och informativ hemsida www.lillabjorka.se.

Denna kommer bli essentiell för vidareutveckling av lilla björka och dess besöksnäring. Även den gemensamma hemsidan www.bergsocken.se har lilla björka en framträdande plats.

MÅL 2: Öka engagemanget för närmiljön hos ungdomar i åldern 12 - 19 år, såväl kulturellt och som fysiskt.

Lärande Sommarjobb: Är ett samarbete som byggs upp under projektets gång mellan fem av Bergs föreningar och Växjö Kommuns Föreningssamverkan. Lärande Sommarjobb var inte planerat vid projektstart utan uppkom ur ett behov i nätverket Föreningssamverkan. Syftena är flera:

1. att ge inblick och involvera unga personer i lokala föreningars arbete,
2. att stödja föreningarnas praktiska arbete,
3. skapa möjligheter för lokala sommarjobb och arbetslivserfarenhet för ungdomar som annars p.g.a.. brist på bussförbindelser och avsaknad av arbetslivserfarenhet har svårigheter att få jobb. Första året, 2011 pågick Lärande Sommarjobb under 2 veckor och bestod av tre delar: Praktik, praktiskt arbete med föreningarna. Inspiration, berättande av äldre utflyttade ungdomars personlig syn på ledarskap. Reflektion, gemensamt och individuellt öka förståelsen om ledarskap genom olika utmanade uppgifter. 2011 arbetade Maria Richter Simsek med utbildningen och ungdomarnas löner betalades av kommunen. Andra året av Lärande Sommarjobb 2012 genomfördes mellan 25:e juni - 6 juli med 10 ungdomar, 6 handledare, och 3 inspiratörer. Processledare Albert Ohlin anställdes av Växjö kommun på önskan ifrån Lärande Bygd för att leda Lärande Sommarjobb. Se bilaga för att läsa sammanfattning och metodutveckling i arbetet med att engagera bygdens ungdomar i lokal utveckling och föreningsliv. Denna aktivitet har varit en stor succé och kommer med stor sannolikhet att leva vidare efter projektets avslut och genomföras en tredje gång 2013, eventuellt också spridas till andra områden i kommunen. Både föreningssamverkans nätverket och kommunen är intresserade av en fortsättning.

Kunskapsfestivalen: Har som syfte att synliggöra kunskap i bygden och även hjälpa till att överbrygga generationsbundet lärande, tyst kunskap och vara gemen-skapande. Kunskapsfestivalen 2011 var under en dag. 2012 utökade vi med att göra ett två dagars arrangemang. Både hade bra besöksantal (60 personer år ett, 125 personer år två + barn). Innehållet i årets Kunskapsfestival hade tema: mathantverk och under de två dagarna kunde man lära sig: ost-ystning, korvstoppning, tysk matlagning, bakning för barn, matlagningskurs för herrar, kransbindning, tygtryck och även traditionella hantverk och danser.

Under både Kunskapsfestivalen 2011 och 2012 har en stor andel av deltagarna varit barn. Dock har de flesta varit under 12 år och därför inte kunnat dokumenterats i aktivitetsredovisningar. Ungdomar mellan 12 -19 har varit svårare att bjuda in. I området finns flera ungdomsorganisationer med aktiviteter: Lammhults ridklubb, Skytteföreningen och NSF-scoutförening. I ett fortsatt arbete med att öka engagemang hos denna målgrupp är det viktigt att se vad som saknas - arbete & boende är det viktigaste där. Aktiviteter och möjlighet till föreningsengagemang finnes. Vad är nästa steg för att öka engagemanget hos denna grupp? Att bjuda in

ledarmöten av en yngre åldrar in i styrelsearbetet. Det viktigt för att unga personer inte endast ska bli en konsument av föreningsaktiviteter utan också en producent. Det innebär också att man behöver se över tillgängligt formerna för föreningsarbetet är.

MÅL 3: Sprida Engagemangsmetoden till tre andra Leaderområden.

Att sprida metoderna vi har utvecklat har varit viktigt i projektet och vi kan se att det har gett effekt, att våra metodval har inspirerat andra utvecklingsprojekt med lokalt fokus. En utmaning har varit att sammanfatta och ge vidare fysiskt material. Istället har upplevelsebaserat spridande av engagemangsmetoden fungerat bäst.

Utbildning av sockenråd & föreningsaktiva: Vid Kunskapsfestivalen den 11:e november deltog sju personer i samtal om lokalt engagemang och tog del av några av de metodverktyg för engagemang och delaktighet som Lärande Bygd utvecklat under projektets två år. Under Bergveckan 2012 höll projektet även föredrag med tema engagemang och lärdomar från lokalt utvecklingsarbete.

Tolg & Öhr/Ormesberga Sockenråd: Under 2012 årsmöten i Öhr/Ormesberga sockenråd och Tolg sockenråd blev Lärande Bygd inbjuden för att använda engagemangsmetoden i syfte att hjälpa socknarna att hitta fler lokala utvecklingsmöjligheter och möta utmaningarna med engagemang.

Nordisk Permakulturfestival i Karlstad (2012): Här delade vi med oss både av våra erfarenheter av att skriva Leaderprojekt ansökningar och även vilka metoder vi använt i arbetet.

Stjärnsund som ett centrum för permakulturlärande: Detta Leaderprojektet blev i december 2012 godkänt och kommer under hösten 2013 genomföra "en synvända". Lärande Bygd har även stöttat detta projektet under skrivandet, med sin kunskap om engagemang och organisation för lokal utveckling. Annevi Sjöberg och Phillip Weiss ifrån Stjärnsund, Dalarna var deltagare och med i projektgruppen för arrangemanget Synvända i Berg 2012.

Deltagande i AI - forum & Future Perfekt: Under Lärande Bygd först år 2010 gick projektledaren en mindre kurs vid Mittuniversitetet för AI -praktiserande. Under samma år utvecklades middagsbjudningar, lärande sommarjobb och andra sätt som syftar till att uppmuntra engagemang, initiativ och kollektivt lärande. Under AI Forum 2011 i Östersund ledde Maria Middagsbjudning med 30 Ai - praktiserande. Under 2012 års forum fick vi ställa in (istället höll Daniel Richardsson, lärare AI vid Mittuniversitetet) den planerade metodeldelningen med stöd och material ifrån projektledaren i Lärande Bygd. Vid framtidsfestivalen FUTURE PERFECT (2011) utanför Karlstad delade projektet vår arbetsmetod och generell information genom en utställning och föreläsning.

Designa Lammhult: Designa Lammhult är ett Leaderprojekt och förstudie i

Lammhult (1 mil norr om Bergssocken och vår närmaste tätort). Designa Lammhult är inte ett direkt resultat av Lärande Bygd, men vi vill nämna det för att det visar på relevansen och användningen av Lärande Bygds arbetsmetoder. Designa Lammhult liksom Lärande Bygd arbetar med AI - metoden som grund i sitt utvecklingsarbete i Lammhults området.

Ungdomsprojektet RE:ELIN: Under hösten 2011 så blev ännu en AI - inspirerat projekt godkänt (av allmänna arvsfonden) för lärande om Elin Wägner i Växjö kommuns gymnasie - och grundskola. Detta är inte heller ett direkt resultat av Lärande Bygd, men vi tror att vi har inspirerat val av metod.

Besök ifrån North Tumberland Uppland till Berg: Vid två tillfällen under projekttiden har Lärande Bygd tagit emot studiebesök ifrån Leader Linnés vänort/ område. Där har vi delat vårt arbetssätt och även projektplanering. Det har även berikat projektet att ta del av ett internationellt leaderarbete.

Spridning av projektet har skett via:

www.larandebygd.wordpress.com

www.bergsocken.se

www.lillabjorka.se

Bergbladet, smålandsposten och kronobergaren. Samt av facebook inlägg på *Berg is the new hawaii*, och Leader Linnes facebook.

Material/plattformar som projektet hittills tagit fram är:

Projekt bloggen, www.larandebygd.wordpress.com (Lärande Bygd).

Tillfällig databas för Kunskapsbanken.

Lilla Björkas hemsidan: www.lillabjorka.se

Kalender för föreningar och lokaler i samverkan har tagits fram och används vi gmail och bergsocken.se.

För arrangemanget Synvända, www.synvanda.se

Informativa utställningar projektet gjort:

Under Bergveckan hade projektet en egen utställning ” Framtiden i Berg” på Hinsekind loge i Lädja. (2012)

Samma utställningen ” Framtiden i Berg” reste till Future Perfect utanför Karlstad.

Fotoutställning i Bergs bygdegård ” Lärande Bygd 2 år” som visas under 2013.

Aktiviteter/möten :

(Från 27:e Jun 2012 till den 15:e November 2012. Styrgruppsmöten eller en till en möten finns inte med på listan nedan.)

25:e Juni - 7:e Juli

Lärande Sommarjobb

Syfte: Att öka engagemanget hos ungdomar för lokalt utvecklingsarbete och få insikt i föreningsarbete.

Antal: 10 personer (10 dagar + 4 handledare)

5:e Juli

Föreläsning på Bergveckan - Engagemangsmetoden

Syfte: att sprida kunskap om engagemang och lokalt utvecklingsarbete.

Antal: ca 10 personer

27:e Juni

Synvända

Syfte: uppstartsmöte om Synvända med Sofia & Daniel

Antal: 3 personer

14:e Augusti

Synvända

Syfte: förberedelser inför Synvända i Hassla.

Antal personer: 3 personer.

23:e Augusti - 26:e Augusti

Permakulturfestivalen

Syfte: Att förbereda och marknadsföra Synvända.

Antal: 4 personer

24:e Augusti

Föreläsning i Karlstad, Permakulturfestivalen

Syfte: Att sprida arbetet med lokalt engagemang och utvecklingsarbete.

Antal: 13 personer

2:e September

Föreningskafé

Syfte: att tillgängliggöra Lilla Björka och stödja ökat samarbete mellan föreningar.

3:e September

RE: ELIN

Syfte: Stödja nyuppstarten av systerprojektet RE: ELIN & visionsarbetet för ungas arbete med Elin Wägner.

11:e September

Leaderbesök ifrån England

Syfte: Att dela kunskap om Lärande Bygd och andra leaderprojekt i byn och lära av leaderområdet i Engelska North Thumberland Uppland.

24:e September

Synvända förberedelser

Syfte: att förbereda inför helgens arrangemang.

Antal: 4 personer

29:e September - 30 September (Lilla Björka & Bygdegården)

Synvända

Syfte: att öka kunskapen om permakultur och hållbart levnadssätt på landet.

Antal: 240 personer

4 - 6:e Oktober (Inställt pga sjukdom. Ersättare fanns.)

Ai - forum i Östersund

Skickade mitt manus så att en middagsbjudning genomfördes i Engagemangsmetod anda. Antal: ca 30 personer

13:e Oktober

Telefondate med projektgrupp i Dalarna

Syfte: Läsning och feedback på Leaderansökan ” Stjärnsund som ett centrum för permakulturlärande”. Ansökan skickades in i oktober.

Antal: 3 personer.

10:e & 11:e November

Kunskapsfestival

Syfte: Att synliggöra lokal kunskap och att dela den med varandra.

Antal personer: 125 vuxna (20 barn)

12:e November - 14:e November

Studieresa - Skåne & Danmark

Syfte: Att inspireras av olika byars lärande, görande och organiserande. Titta på permakultur inspirerade bygder.

Antal: 5 personer

7. Genomförande plan och tidsplan

Se ovan nämnda aktiviteter.

8. Spridning av projektets resultat

Under året har att kommunicera VAD projektet Lärande Bygd handlade om varit central, för att skapa effekt av projektet också efter dess slut. Kontinuerlig spridning av resultat och metoder har skett via Bergbladet (lokalt distribuerade informationsbladet ca 10 ggr om året) och genom projektbloggen och även den nya hemsidan www.bergsocken.se och www.lillabjorka.se.

Smålandsposten har skrivit flera artiklar om projektet och även Smålandsposten evenemangskalender har varit varit viktigt för spridning av arrangemang.

Samarbetet under hösten med AI FORUM i Östersund och Mittuniversitetet, har inneburit att "Middagsbjudningen" som metoden har spridit sig till en större praktiserande professionell grupp.

Facebook och olika forum har också fungerat som kanaler för informationsspridning. Permakultur Sverige och Alternativ.nu och Omställnings Sverige är exempel på några av dem vi använt oss av.

9. Projektets finansiering

Se ekonomiska bilagor.

10. Projektets arbetsätt

Vårt förhållningssätt har varit lyckat och fungerat väl som fokus i utvecklingsarbetet. Vi ser att vi har verkat på alla tre nivåerna för en god samhällsutveckling och att genom det har vi kunnat följa synergi och även anpassa projektet och på så sätt öka dess relevans och effekt.

"1. Lokalt: Stödja en lokal möjlighetstänkande kultur och främja ett ansvar för närmiljön.

2. Regionalt: Utveckla Engagemangsmetoden till gagn för regional utveckling.

3. Translokalt: Sätta lokala handlingar, regional samverkan och globalt lärande i relation till förändring och synergi." Från projektplanen.

11. Slutsats och rekommendationer

Projektet Lärande Bygd är ett så kallat dynamiskt projekt. Dynamiska projekt är baserade på verkliga behov och föränderligt utifrån synergier och inspiration och behov. Projektplanen har varit en riktning och syftena vägledande - därav ett genomförandet av relevans. En viktig lärdom för andra (Leader) projekt är: var inte rädd för de abstrakta beskrivningarna, visionsbaserat projektarbete och för att förändra och hoppa på nya samarbeten. Det tror vi gjort projektets effekt större och delvis mer utmanande att styra. Världen är föränderlig och dynamisk - så därför behöver även projekt vara det. Projektet har spämt sin lyra över ett stort och brett område av utveckling vilket ibland skapat: brist på tid och mänskliga resurser. Det är den största faktorn som har hindrat största möjliga genomslag och synergi. Att anställa fler projektledare var ett sätt möta dessa utmaningar. Det innebar mer fokus i projektet. Ett annat sätt var att bjuda in fler engagerade samarbetspartners. Det kan vi se har varit viktiga beslut för projektets succé. Vi tror också att upprepning av delar av projektaktiviteterna i projektet har stärkt projektets verkningar på långsikt (exempelvis två Kunskapsfestivalen, två Lärande Sommarjobb, regelbundna Föreningssamverkan och två säsonger föreningskafé mm) även detta är en god lärdom att ta med sig till andra liknande projekt.

En lärdom: en nationell mötesplats är också lokal.

Vi har nått de flesta av projektets mål för genomförande. Om vi blickar tillbaka kan vi se att det behövdes mer förankring av platsen Lilla Björka hos invånarna i Berg än vad vi hade beräknat med. Därför så förändrades fokus på "Stora Lilla Björka". Istället för att titta på ekonomiska modeller och affärsutveckling och nationell spridning, så fokuserade vi på förankring i bygden, lokala arrangemang och information och tillgängligheten för turister. Vi tror att detta var en bra val i relation till Lilla Björkas framtid - utan lokalt engagemang, stöd och stolthet så är det svårt att driva en aktiv mötesplats. Det innebar att den tiden vi prioriterade för få engagemang att växa, skapa relationerna och nätverksuppbyggande innebar att den nationella mötesplatsen ex. The Hub kom längre ner bland prioriteringarna. Innovationsverkstaden utvecklade sig till sex middagsbjudningar i Fred, Genus, Ekologi, Jord, Ekonomi och Väckarklocka. Dessa har haft nationell spridning och deltagare. Även arrangemangen Stallbion och fotoutställningen "Jag är en kvinna" var försök att bygga mötesplatsen lokalt, regionalt och nationellt. Den planerade Kunskapskonferensen blev två istället för en. Vi gjorde två Kunskapsfestivaler - som i Elin Wagners anda hyllar den lokala gemenskapen och praktiska kunskapen, sedan gjorde vi också Synvända som innehållsmässigt tar Elin Wägner tankar in i dagens samhällsutvecklings konversation. Vi är nöjda med den förändringen i projektplanen då vi följde en synergi mellan Wägner och ett växande permakulturintresse och det innebar att projektet kom att verka både på det lokala planet och nationellt och regionalt plan. En viktig lärdom vi har fått är att en nationell mötesplats är först en lokal mötesplats. Nästa steg är att hålla vid liv detta lokala och nationella intresse genom att fortsätta med dessa etablerade nya besöksgrupper och intresseområden. Tidigare har många aktiviteter varit präglade av litterärt eller akademisk karaktär. Vi tror att de behöver blandas med mer handfasta och folkliga aktiviteter för att flera olika målgrupper ska känna sig inbjudna till Lilla Björka. En indikator för att de finns

underlag för det, är det ökande besöksantalet på Lilla Björka under projektets två år.

Markfrågor är en utmaning

Delprojektet Naturvård hade en projektgrupp som skulle driva dessa frågor bestående av markägare och djurägare. Dessa tappade motivation i uppstarten och lyckades inte mötas. Två möten ställdes in. Efter detta såg vi att kunskapen inte var tillräcklig för att motivera samarbetet. Istället genomfördes tre natur - & kulturvårdscykelturner att medvetandegöra om hur vårt landskap såg ut tidigare och skillnaden från idag med exempelvis igenväxtning, landskaps förändringar och bortglömda kulturplatser.

Att veta om varandra är en förutsättning för kunskapsdelning

Delprojektet Kunskapsbanken hade som syfte att i en ”anti - jante anda” sammanföra och dela kunskap mellan individer. Kunskap i en bred definition som den tysta, traditionella och av det praktiska slaget men även ny sådan. Vi startade med att inventera och samla in och sammanställa vilken kunskap som fanns, ca 40 individer svarade på den enkäten. Här insåg vi att det var utmanande att göra sin personliga kunskaps synlig och att det var de redan samhällsaktiva som svarat. Ett nätbaserat verktyg skapades och vi kunde snabbt se att detta verktyg inte var inkluderande och förlorade därför sin kraft. Vi genomförde istället Kunskapsfestivalen som ett första steg mot att minska utmaningarna med att synliggöra sin egen kunskap och att lära av andra. Därefter tog detta delprojekt en ny vändning. Vi insåg att första steget innan kunskapsdelning är att känna till varandra på tvärs av familjer, kön och ålder.

Kunskapsbanken blev till en ” Bergsbankbok” där vi tror att vi både kan skapa förutsättningar för kunskapsdelning (samla vetande om vad vi är duktiga på) men främst lära känna varandra och göra synligt vilka vi är som bor här i socknen. I boken ska det ingår: Basinformation om människor, kopplat med foto av hus och personer (inspirerat av öhr/ormesberga projektet) och även individers intressen och arbete. Denna katalog eller bok ska sedan finnas både i digital och tryckt form och löpande uppdateras vid tillskott av nya invånare. Detta tror vi är en förutsättning för kunskapsdelande aktiviteter och relationer. Vi är nu igång med intervjugrupper som systematiskt dokumenterar ett geografiskt område i socknen i taget. Detta delprojektet kommer inte att bli färdigt under projektet tidens slut utan kommer att drivas vidare av Bergs Hembygdsförening. Kunskapsfestivalen, utvecklades ur Kunskapsbanken för att långsiktigt öva socknen på att dela kunskap med varandra över generationer och bortom expertis. 2011 kom det ca 60 vuxna och 2012 deltog 125 vuxna och ca 20 barn. Detta ser vi som en utveckling i rätt riktning och det finns stort engagemang för att även 2013 genomföra en Kunskapsfestival.

Engagemang är en upplevelse och insikt

Vi har arbetat med engagemang utifrån metoden Appreciative Inquiry och tankesätt ifrån lärande organisationer. Vi har försökt att beskriva engagemangsmetoden som ett processledningsverktyg, ett sätt att hålla möten och även förhållningssätt. Det är en upplevelsebaserad metod vilket har gjort den svår att dokumentera. Vi ser att vi ändå har nått målen ” att utveckla dess användbarhet i Bergs socken med omnejd, för att sedan kunna verka som inspiration för andra.” Då den har spridit sig från Berg, till

grannsocknarna, till närmaste orten Lammhult, till nationella projekt som RE:Elin och till AIFORUM som sedan tog metoden vidare till företag som ABBA seafood genom Daniel Carneruds matsteruppstats i Apprecitive Dining och till Cleveland University och institutionen för Appreciative inquiry där Daniel Richardsson höll middagsbjudning efter att ett år tidigare gått på Lärande Bygds middagsbjudning. Metoden har delats och lärts ut till ideella organisationer som sockenråden i Berg, Öhr, Tolg och Kulturföreningen i Tolg och även redan AI - praktiserande på årliga AI -forum i Östersund. Vi har även delat med oss av den till tre leaderområden i Östersundsregionen. Dess användbarhet har inte utvärderats dock vidareutvecklats för att också passa privata företag. Vi har heller inte gjort en publikation.

Engagemangsmetoden innehåller:

1. Lärande Sommarjobb - en metod att engagera unga till ledarskap i ideella sektor på landsbygden.
2. Middagsbjudningar - en mötesform som hjälper till att utforska ett tema och engagemang.
3. Positivt visionsarbete - planering av lokal utveckling på landsbygden. Här har vi hjälpt till i Tolg och Öhr/Ormesberga.
4. Engagemangsplanering - att planera för engagemang att uppstå har vi hjälpt fler andra leaderprojekt med och även ideella organisationer i regionen. Ex Branding Berg, RE:ELIN, Designa Lammhult, Stjärnsund, LSU, Östersunds leaderområden med fler.

Ny tid - ny definition av engagemang

Under Lärande Bygd har vi lärt oss mycket om engagemang. Vi kan se det krävs möjligheter till att engagera sig på nya sätt och att mötas på nya sätt .

Många sätt att organisera engagemang och mötesplatser på landsbygden är skapade för ett äldre samhälle där kyrkan var central och kontinuerlig träffpunkt och där politiska beslut låg närmare invånaren (kommunen var mindre). Vår välfärd har aldrig sett ut som idag, vi har aldrig varit så rika och så självständiga. I en sämre ekonomi som Sverige och svensk landsbygd haft under många hundra år fanns ett reellt behov av varandra pga. fattigdom och låg utbildningsnivå. Då fanns hellre inte en stark stat som säkrade utbildning till barnen, att lära sin barn allt man visste - var att säkra barnens framtid. Idag tar skolan inte bara hand om utbildning utan också uppfostran. När det gäller boende så arbetar lantisen inte längre på samma plats som den bor och den lever på en tredje plats (reser iväg på semestern eller helgen). Det innebär att vi får en landsbygd som till stora delar är öde och liknar mer ett villakvarter där man tar hand om sin trädgård och sover. Det er effekter: vi har svagare lokal förankring, ser inte längre naturens förändringar och använder våra resurser mindre Ex. bruka jord och bygger relationer. På grund av att landet blivit en pendlingsort är också relationer i större utsträckning separerade. Vi skiljer i högre grad mellan arbetsrelationer och fritidsrelationer: Vad är då ideellt engagemang? Är det ännu ett arbete? När man lever och verkar på samma plats så är: utanförskap, fattigdom eller grannars behov av hjälp tydligare. Vi ser vår direkt påverkan på: jord, skog och sjö och människorna. De tror vi gjorde det enklare att tar ansvar för den

lokala utvecklingen. Idag ser vi oss som globala invånare och glömmer bort att se lokala påverkan och ansvaret. Vi duktigare konsumenter än producenter, vi köper hellre tjänster och kunskap än att låna av grannen eller utmanar vår individualism och självständighet och vår värdefulla tid. Tid är en resurs vi har lite av på landsbygden pga. vi pendlar, arbetar för att försörja stora boende, resor och konsumtion. Det är möjligt en ond spiral som slutar i avbefolkning (även om vi inte är där nu) också för Berg och liknande byar - det är billigare och enklare att bo i staden. Så vad kan vi göra efter projektets slut med dessa insikter?

Hur fortsätter vi?

Den viktigaste förändringen som projektet har gjort är att väcka frågan OM framtiden och ställa frågor om HUR vi ska möta den. Det har vi gjort genom att visa att förändring, delaktighet och utveckling är möjlig. Detta leder till en god spiral av stolthet, nya relationer, mer lärande och långsiktigt ett starkare och resilient samhälle. För att bygga ett hållbart och långvarigt resultat av Lärande Bygd så handlar det NU om att underhålla engagemanget. Synliggöra var det behövs, vilka möjligheter som finns, bjuda in och fortsätta arbeta med metoderna som utvecklats.

Platsbundet engagemang behöver vara en förening av olika människor inte bara nyinflyttade som trenden tenderar att vara. Att arbeta med mer kortsiktigt, praktiskt och med punktinsatser är ett annat sätt att engagera fler - detta har redan börjat praktiseras i Bergssockenråd och Bygdegårdsföreningen i Berg.

Kunskapsbanken tas över av hembygdsföreningen och drivs vidare under våren 2013. Lärande Sommarjobb fortsätter sitt tredje år och drivs vidare av Föreningssamverkans nätverket tillsammans med Växjö Kommun. Lilla Björka kommer under våren samarbeta med projektet PERMA:PILOT (Leader Linneprojekt) och genomföra en permakulturtkurs i 2013 förhoppningsvis leder detta till fler projekt inom Elin Wägners relevanta tematik. Kunskapsfestivalen som i år hade +125 besökare har goda förutsättningar att också arrangeras nästa år. Även Föreningskaféet på Lilla Björka har intentioner att fortsätta under våren 2013.

Ett direkt nationell spridning av Lilla Björkas arrangemang Synvända är att det kommer arrangeras i Stjänsund hösten 2013 av ett annat Leaderprojekt. Inte ett direkt resultat av projektet men som en ”spinn off” på ett växande engagemang och fler lokala mötesplatsen är att fler nätverk/projektgrupper har bildats i Berg: Bredband i hela socknen, Potatiskollektivet (en kollektivt odlingsgrupp), Öppna Kyrkan (en grupp inom kyrkorådet för att återuppöppna bergs kyrka).

Nästa steg för en Lärande Bygd

Nästa steg för att fortsätta vara en Lärande bygd är att ta efter grannbyn Tolgs goda exempel på Mobilsamåkning, underlätta boende och inflyttning för unga på landsbygden, skapa fler möjlighet att driva företag på landsbygden, bredband till alla. Studieresan i Danmark väckte idéer om att öka samarbeten i byn inom odling, alternativa byggnadsmetoder, gemensam bastu, bilpool och maskinpark. Lärande

Bygd har inneburit fler relationer med andra landsbyar genom Synvända och studieresan. Detta tror vi är ett behov som kan öka. En nationell gemenskap och mötesmöjligheter och för boende på landet och landsbygdsutvecklings intresserade. Ett bra exempel gemenskap och lärande mellan byar är Berg (Småland) och Stjärnsund (Dalarna). Det finns många möjligheter för fler relationer och samarbeten att uppstå i framtiden.

5 tankar ifrån utvärdering som skickats ut till 20 Bergbor att svara på projektets resultat:

”Vad har projektet skapat.... Indadtil: en øget bevidsthed om hvem vi er, hvilke værdier/særlige kvaliteter, der er ved vores bygd og ved os som Bergbor. Bredere kontaktflader og større kontakt indbyggerne imellem. Mange spændende aktiviteter, som gennem projektperioden har gjort byen mere levende og mere GLAD. Udadtil: styrket kendskab og image af Berg som en aktiv, spændende, nytænkende by hvor man holder sammen og gør ting på tværs af generationer.”

”Bygdens folk har kommit samman och man har lärt känna varandra i de olika byarna. Det är en utveckling för Berg och ökar hemkänslan i socknen.”

”Människor har lärt känna varandra bättre och kunnat ta del av all den kunskap och erfarenhet som finns nära. Inspiration och nya idéer!”

”Tolg har kommit närmare.även ormesberga, tjureda, åby”

”Kommunikation: Berg blivit mer känt för att vara aktiva och samarbetande. Berg är idag mer än Bergveckan.”

12. Kvantitativa mål

Indikationer	Antal	Syssel-sättnings-grad %	Kvinnor	Män
Nya heltidsarbeten	0 (1)			
Nya deltidsarbeten	2 (2)		1	1
Bevarade heltidsarbeten	Samtliga			
Bevarade deltidsarbeten	Samtliga			
Antal nya företag	0 (3)		2	1
Antal deltagare i utbildningsinsatser	481 (300)			
Antal deltagare i evenemang	1035 (500)			
Antal nya samarbeten/nätverk	10 (21)			

Siffrorna inom parantes är de målsättningarna vi beskrev i Projektplanen. Vi har uppnått de flesta av de kvantitativa målen.

Under femte och sista delredovisningsperioden har vi totalt haft 1035 personer delta i evenemang, vilket är mer än dubbelt så mycket som vårt mål på 500 deltagare.

Utbildningsinsatserna kan vi under femte redovisningsperioden ökade mycket. Detta berodde på 125 (Kunskapsfestivalen) + 240 (Synvända) + 5 (Studieresan) + 10 (lärande sommarjobb). Det betyder att Lärande Bygd totalt sett har haft 481 personer deltagit i utbildningsinsatser, vårt mål var här 300 personer.

Om projektet har bevarat och stöttat nya företag är för tidigt att säga.

Vid tiden för slutrapporten kan vi se att: Daniel Larsson som på deltid driver eget grafiskt design företag har fått fler kunder pga. sitt arbete i Berg. Detsamma gäller Projektledare Maria Richter Simsek (processledning) även hon ökat sin kundkrets genom ökad synlighet genom projektet. Lokala företag som Maria Bjurströms (tovning och massage) och Sandra Sandströms (brödförsäljning), Sofia Asplund (keramik) har blivit mer känt lokalt och delvis blivit mer synliga genom projektet men inte som en direkt verkan av projektet. Detsamma gäller Eva Valente (mattor) och Kristi Werneholm (visuellt material).

Det är även svårt att säga hur många nätverk projektet har skapat, detta beror på dess levnadslängd. Nätverk som skapats i projektet är: Permakultur Småland (facebook 49 medlemmar), Föreningssamverkan (6 ideella föreningar i Berg), Synvända (både lokal och nationell spridd projektgrupp som genomförde Synvända).

Det är ännu mer intressant och se vilka nätverk bygden har blivit en del av/blivit mer aktiva i: Ai -forum, Permakultur Sverige, Alternativ.nu, Nordiska Permakulturföreningen.

Lärande Bygd bidragit till, stöttat eller inspirerat fler samarbeten och utvecklingsprojekt: RE:ELIN, Perma:pilot, Designa Lammhult, Stjänsund Permakulturcentrum, Bredband i Berg. Musik i Berg, Studieresa till Tiveden.

Vi har uppnått den ideell arbetstiden uppgår totalt till summan 417 000 kr. Vårt mål var 400 000 kr, det är vi nöjda med att ha uppnått. Vi har inte använt hela den projektstödet ca 70 000 kr av de 893 000 kr budgeten är kvar.

BILAGOR:

Synvända bilder
Synvända flyer
Synvända program

Lilla Björka hemsida

Artikel ifrån kunskapsfestivalen - Växjö bladet
Kunskapsfestivalen flyer & program
Studieresa till Skåne & Danmark
Resebrev ifrån Daniel Larsson : upplevelse ifrån studieresa

Facebook: Permakultur Småland (46 medlemmar)

Brev till Bergbor för Kunskapsbanken
Intevjumall till Kunskapsbanken
Exempel intervju Ernatorp

Lärande Sommarjobb:
Sammanfattning
Processplan/utbildningsförlopp

Bilder:
Studieresa
Kunskapsfestivalen

Utvärdering